

KÖZTELEK

KÖZ- ÉS MEZŐGAZDASÁGI LAP.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR GAZDASÁGI EGYESÜLET HIVATALOS KÖZLÖNYE.

Az országos m. gazdasági egyesület tagjai ingyen kapják.
Nem tagoknak előfizetési díj:
Egész évre 10 frt, félévre 5 frt, negyedévre 2 frt 50 kr.

Megjelenik minden szerdán és szombaton.

Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, **Üllői-út 25. szám.**
Kéziratokat a szerkesztőség nem küld vissza.

AZ OMGE. KÖZLEMÉNYEI.

Hizott állatvásár.

Az Országos Magyar Gazdasági Egyesület folyó évi december hó 11., 12., 13-ik napján díjazással egybekötött hizott állatvásárt rendez Budapesten, a székesfővárosi marhavásártér istállóiban.

A hizott állatvásárt a földmivélsügyi m. kir. miniszter ö nm. támogatásával az OMGE., mint a Gazdasági Egyesületek Országos Szövetségének központja, a székesfővárosi hatósága, a Magyar Mezőgazdák Szövetkezete, a Magyar Gazdák Vásárcsarnok Ellátók Szövetkezete, a magyar czukorgyárosok országos egyesülete, a mézások és a hentesek ipartestülete, valamint a kőbányai sertéskereskedelmi csarnokkal együttesen rendezik.

A hizott állatvásárra felhozható: hizott szarvasmarha, juh, sertés és hizott baromfi. Az állatok díjazására állami, városi, egyesületi és egyéb díjak állanak rendelkezésre.

A vásáron résztvenni szándékozók bejelentéseiket november hó 1-ig küldhetik be az OMGE. titkári hivatalához, mely az érdeklődőknek levélbeli megkeresésre a vásár tervezetét és a szükséges bejelentési íveket megküldi.
A rendező-bizottság.

A magyar ipar fejlesztése.

Az országos iparegyesület mozgalmat szándékozik megindítani a magyar ipar fejlesztése érdekében. Hogy a tervezett akcióhoz helyes kiindulási pontokat szerezzen, a magyar kereskedői kar képviselőivel egyetemben mindenekelőtt megállapítani igyekszik azt, hogy milyen külföldi iparcikkek vannak nálunk forgalomban, amelyek hazai termékekkel ki-küszöbölhetők volnának. A kinyomozás eredményei döntik majd el, hogy az iparegyesület a társadalmi tevékenység felhasználásával miféle iparágak meghonosítására s mily módon hasson közre.

Ma még nem tudjuk, hogy a mozgalom vezetőinek micsoda iparágakon fog véglegesen megállapodni a szemé s e szerint milyen utakat fognak kifejlni a cél eléréséhez. Nem foglalkozhatunk tehát a mozgalommal abból a szempontból, hogy az a célhoz jobban, vagy kevésbé közelítő utakat választ-e meg; méltányolhatjuk azonban a törekvést már is abban a jelentőségében, mely szerint ez a magyar ipar fejlesztésére, megerősítésére irányul.

Lehetnek nemzetgazdasági elméletek, melyeknek alkalmazása révén az ipari s mezőgazdasági érdekeltiséget ellenfelek gyanánt állíthatjuk szembe. Ilyen elmélet az, hogy én mint agrár állam könnyebben szerezhetek nyersterményeimnek piacot, ha magam is piacot biztosítok fogyasztóim ipari termékei részére.

Az elmélet erejével lép fel az a kedvezőtlen tapasztalatunk is, hogy az ipar fejlesztése érdekében kifejtett állami támogatások a mezőgazdaság rovására érvényesültek, amennyiben az ipartámogatás egyoldalú vámpolitika érvényesítésén erőlködött. Figyelmet érdemelne végül az a gyakorló következmény is, hogy ipari fellendülésünk utolsó két évtizedében a nagy sietséggel s kedvezményekkel felállított gyárkérmények füstje, legelsősorban a magyar kisipart fojtotta meg és segített kiélesíteni a szociális kérdést.

Mindzekekkel szemben a való élet hatalmas ellenérveket is tartogat. A közös vámterületen belül, legfőbb mezőgazdasági terményeinkre nézve a kiviteli kényszer megszűnt; nem áll tehát fenn — és előreláthatólag hosszú ideig nem fog bekövetkezni — az a kényszerhelyzet sem, hogy az agrár érdekek nevében,

iparunk fejlődési képessége elé korlátokat állítsunk.

A másik érv az, mely szerint a magyar mezőgazdaságnak legnagyobb áldozatait nem a magyar, hanem az osztrák ipar oltárán kell bemutatni.

A harmadik érv az, hogy nincs drágább czirkulus vicziosus, mint amelyet megfizetünk akkor, mikor kivitt honi nyersterményeinket kész ipari cikkek alakjában vesszük vissza a külföldtől.

És valamennyi fölött magasan kiemelkedik a törvény, hogy a nemzeti erő legutolsó morzsája is az össz javára fejlődik.

Fejlődjék a magyar ipar nagyra; tegye hatálytalanná az idegen versenyt; tartsa itthon az évenként kiadni szokott száz milliókat: olyan érdek ez, melylyel a mezőgazdaság első sorban szolidáris.

Mindaddig tehát, míg a magyar ipar fejlesztéséhez kiindulási pontok megszerzéséről van szó, érdekeket megkülönböztetni, érdekeket egymással szembeállítani nem indokolt és nem helyes. Az érdekek csak ott ágazhatnak el, a nézetek csak akkor ütközhetnek össze, ahol és amikor az iparfejlesztés érvénybe léptetendő módjainak és elveinek kivitelére kerül a sor.

Örülünk, hogy az állami támogatásnak elvével maga az országos iparegyesület számol le, hivatalos organumában ezeket írván: „Könnyű volna ismételtlen hangoztatni azt: támogassa jobban az állam az ipart, ámde ne felejtjük azt, hogy az állam sehol, de különösen a közzgazdaság terén nem játszhatja a gondviselés szerepét és ha éppen nálunk tekintjük a viszonyokat, azt fogjuk találni, hogy az állami beavatkozás az ipar terén sokszor

T. cz.

Szükségletünk **jól sikerült vetőmagvakban**, mint herefajok, mák-, baltaczim-, repce-, len-, gomborka- és takarmányfűmagvakban **jelentékeny.** Kérjük a t. cz. gazdaközöniséget ezekből czimünkre **hú mintákat** küldeni, melyekre előnyös ajánlattal készséggel szolgálunk.

Magyar Mezőgazdák Szövetkezete Budapest, V., Alkotmány-utca 31. sz.

Mai számunk 20 oldal.

tullépte már azt a határt, melyben működése ösztönző és fejlesztő.

Helyes nyilatkozat ez nagyon. Utját vája annak a jóhiszemű feltevésnek, hogy az ipar újabb lendüléséhez állami kedvezményekből kívánja meríteni a lököerőt s bennünket felment attól, hogy kellemetlen reminiscenciákat vonatkoztassunk.

Amely ügyet a társadalmi tevékenység, a köztudat ereje fejleszt, az a természetes mederben marad; tévedés csak abban történhetik, ha az önségely ösztöne nem találja fel hirtelen azt az irányt, amelyben a legkevesebb erőparazlással célhoz juthat.

Tanácsot osztogatni a mozgalom vezetői között nem lehet hivatásunk; úgy tetszik azonban nekünk, hogy mikor új iparágak meghonosításáról beszélnek, új utakat akarnak törni a helyett, hogy a meglevőket tatarozzák. Gépiparunk például — amely bennünket elsősorban érdekel — a kezdet elején van. Az 1896. évben 15-6 millió forintot adtunk ki a külföldnek (Ausztriát is ideértve) gépekért és géprészekért. Ebből az összegből csak arató-, vető-, kaszálógépre, rostára mintegy 1 millió forint esik, sőt még ekéért s ekerészekért is 130,000 forinttal adóztunk. Kapa, kasza, villák s egyéb szerzők címén 1-8 millió forint ment ki; csak kézi fecskendezőkért 145,000 frtot adtunk idegenbe, Hosszu számsorokat iktathatnánk még ide egyéb ipari ágakból is. A figyelemre méltóbbak közé tartoznának, hogy csak kefékért és seprükért 632,000 frtot, szalmaárukért 116,000 frtot, nyergek és lószerszámokért 929,000 frtot, kikészített bárány és juhbőrért 730,800 frtot, kosárkötő árúért 185,000 frtot adunk ki kerek-számban stb. stb. Mindezek azonban a forgalmi statisztika révén közismert adatok.

Már e néhány számadatra való hivatkozás is szembeszökővé teszi azt, hogy kereskedelmi mérlegünk passzivitásában azoknak az iparágaknak is szükségtelenül nagy szerep jut, amelyek Magyarországon már itthon volnának. A logikus kérdés pedig ebből az, hogy nem egyszerűbb és könnyebb-e az előrehaladás, ha az ember már megfeszítheti valamiben a sarkát, mintha az első erő-kifejtéshez is támpontot kell teremtenie? Világosabban feltéve a kérdés így hangzik: czélszerű-e új és exotikus iparágak megteremtéséhez keresni az alapot addig, míg a már meglevő iparágak fejlesztéséhez sem tudunk elég erőt kölcsönözni?

Ha ez a kérdés nem a logika ellenére dől el, akkor a mozgalom vezetői a már meglevő honi iparágak fejlesztésén is bizonyonyal elég dolgot fognak felfedezni és különösen a kéziipar körében, amely elhanyagolt tere az iparnak sok munkáskezet foglalkoztatván, annak kiszélesítése és fejlesztése szociális szempontból is alig méltatható jelentőséget ölthet.

Eredményeiben áldott lesz a moz-

galom, ha életet lehel a házi iparok egyes ágaiba, amelyek ipari fellendülésünk legutolsó korszakában elvesztették maguk alul a talajt, nem azért, mintha ezzel együtt létjoguk is elveszett volna, hanem főként azért, mert a jobb ötlet s finomabb izlés alkalmazásával előállított idegen termékek kiszorították saját hazájából is. A fejlődésképeség itt is megvan a magyarban, csak — hogy úgy mondjuk — az esztetikai rugókat kell több gondnal s figyelemmel alkalmaznunk.

Reméljük, hogy sok mással egyetemben ezek a kérdések is mélyrehatóan foglalkoztatni fogják a mozgalom vezetőit s eként a társadalmi tevékenységnek helyes irányokat jelölhetnek ki.

Bárhogyan is ágazzanak el ezek az irányok, legfeljebb az erő czélszerű felhasználása tekintetében kerülhetnek vita alá; de amit rögtön, a kezdet elején el kell ismernünk, ez az, hogy az országos iparegyesület az egyleti s a rendelkezésére álló társadalmi erőket igen üdvös kiindulási pontnál gyűjtötte egybe, a amelytől minden lépésnyi továbbhaladással egy nagy, országos érdeket emelhet előre. Hogy minden egyes tértfoglaló lépést Ausztria fog megfizetni, az kétségtelen; ám minden korlátnak, mely a nemzeti erő egészséges életfejlődése elé gátat vet, előbb-utóbb le kell dőlnie, még akkor is, ha ezt a korlátot Ausztriának nevezik.

Buday Barna.

ÁLLATTENYÉSZTÉS.

Rovatvezető: Monostori Károly.

Magyar fajta borjúk abraktakarmánya.

Gr. T. A. az alábbi kérdést intézte a „Köztelek” szerkesztőségéhez:

„Fehér, magyar fajta szarvasmarha nevelésénél hol van a határ az abraktakarmányok etetésénél, amelyig veszélytelenül elmehetünk azon czélből, hogy az 1 éven aluli tenyészállatok fejlődését minél jobban előmozdítsuk. Az anyák az egész nyári évadot legelőn töltik, a borjak 4-6 hónapos korukig szopnak (ad libitum) és e közben és ezután zabot kapnak abraktakarmányul és pillangós növények szénáját és réti sarjut szalastakarmányul. A legelői idényben naponta kétszer hajtának a legelőre haza, minél fogva naponta 8 kilométernyi utat tesznek meg a legelőn magán való járáson kívül, a kellő edzés czéljából. Télen is minden alkalmas idő felhasználatik az állatok szabadban való tartására. Az istállók ugyan szellőztethetők és télen is inkább hűvösek. Kérdés: az 1 éven alóli borjak élősúlyának 100 kilójára hány kiló zab vagy esetleg egyéb abraktakarmány etethető tenyészállatnevelés mellett a tultáplálás veszélye nélkül?”

A kérdésből kitűnik, hogy az állatok — igen helyesen — gulyaszerűen tenyésztetnek, éppen ezen oknál fogva azt hiszem, hogy nem cselekszem helytelenül, ha a tulajdonképpeni kérdéstől eltérve, kissé bővebb és nem az ilyen-nemű kérdésekre szokásos feleletet adok, mert a magyar fajta szarvasmarha tenyésztésnél, különösen ha az nem istállóban neveltetik, szokatlan dolog a takarmányadagolást élősúly után megállapítani, hacsak nem a sulynak becslése alapján, mert a gulyabeli állatot nem törjük a mázsálással.

A takarmányok táplálónyagszabványai szerint a kérdésre igen egyszerű volna a felelet, ha az imént jelzett körülmény akadályul

nem szolgálna, mert e szerint 6-9 hónapos borjúknak napi adagja 100 kg. élősúlyra 2-4 szárazanyag, 0-27 fehérje, 0-06 zsír, 1-2 szénhidrát, összesen 1-23 kg., ami megfelel az 1 : 5 táparányának; 9-12 hónapos korig ugyancsak 100 kg. élősúlyra 2-5 szárazanyag, 0-24 fehérje, 0-05 zsír, 1-3 szénhidrát, összesen 1-59 kg., ami megfelel az 1 : 6 táparányának, adandó. Ennek alapján aztán a rendelkezésre álló takarmányokból, könnyen kiszámítható a takarmányfélék emészthető tápanyagainak százalékos összetételét kitüntető táblázatokról az adagolandó mennyiség.

Különbben is nem szükséges a takarmányadagolásnál szorosan a takarmány táplálónyagainak kitüntető táblázatokhoz ragaszkodni. Ezen táblázatot inkább csak tájékoztatóul használjuk és ne receptszerűen, mert az tulajdonképpen akkor birna teljes értékkel, ha takarmányainkat betakarítás után egyenkint meg-elemeztenők, jól tudva azt, hogy a minőség évenként milyen eltérő szokott lenni. Hiszen kinek ne lett volna már alkalma olyan első kaszálású luczernaszénát látni, melynél bármely árpa- vagy zabszalma többet ért. Ily esetben aztán a táblázatokhoz való ragaszkodás tévutra vezetne, ezért ezeket csakis a gyakorlati tapasztalatok egybevetésével szabad használnunk.

A magyar fajta szarvasmarha tenyésztésének amugy is megvannak a maga külön szabályai, amelyeket, ha figyelembe nem veszünk, kivetkőztetjük azt eredetiségéből.

A magyar fajta tehén alatt a borjú 5-7 hónapos koráig szopik és emellett még külön, is táplálkozik. Ha a borjúk gulyabeli tehénektől származnak, úgy gondoskodni kell a nappali állás mellett olyan helyről, ahova a borjú bejuthat és ahol a legjobb minőségű szénát és zabot találja. Lekötött tehének szopós borjai ily módoni takarmányozása természetesen sokkal könnyebb feladat.

Ezen takarmányozásnak azon előnye van, hogy a borjúk idősebb korukban, midőn a tej-elválasztás apadóban van, kellően táplálkozhatnak jó minőségű és koncentrált takarmányokkal s ha elválasztatnak, azonnal jól esznek és a procedurán könnyen és minden hátrányos befolyás nélkül átessenek.

A leválasztott borjúkat még legeltetéskor is a leggondosabb takarmányozásban kell részesíteni, mert csak ez esetben számíthatunk jó, egészséges, kifejtett és értékes anyagra, mely kellő alapul szolgálhat további tenyésztésre. E czélből szükséges naponként és fejénként 4 kg. legjobb minőségű szénafélét és 1¹/₂-2 kg. zabot adagolni az esztendő kor eléréseig; vagyis jobban mondva addig, amíg újra legelőre nem lesznek hajtva az állatok.

Ezen adagolás mellett, melyekre a gyakorlati élet és tapasztalás tanított meg, oly növendék jószágot nyerünk, mely később már sokkal olcsóbb takarmányozás mellett előnyösen fog kifejlődni. Természetes azonban, hogy a tenyészbíkákat folytonosan zabbal is kell táplálni szénaadagolás mellett.

Az üszöknek, tekintettel a lassabb fejlődésükre elég leendő két éves korbán őszi, tavaszi szalma, kukoricaszár, polyva és törek adagolása mellett, mintegy 5-6 kg széna fele takarmányt adni, mely takarmányozás mellett mindig jó karban tarthatók.

Ezen adatokat természetesen befolyásolják az illető vidék takarmány, legelő és egyéb viszonyai is, melyeknek egybevetése szolgáljon zsinórmértékül a takarmányozásnál, szem előtt tartva mindig azt, hogy a kiadásokat mennyiben fedezi a remélhető bevétel; mert pl. ha a felnevelendő tenyészbíkáért darabonként 3 ik éves korukban 350-400 frt átlagárt tudok elérni, úgy nem fog veszteséggel jární azok folytonos jó tartása és zaboltatása, ha azonban a bíkákat csak 150 frttal értékesíthetem, az esetben a jó tartás megtérülése kétségessé válik.

Végül még megjegyzem, hogy én részemről is mindenkinek csak ajánlani tudom azt, hogy a magyar fajta szarvasmarhát edzetten nevelje. Az edzés alatt azonban nem értem a sanyargatást, mert egyébnek nem nevezhetem azt, ha pl. télen a jószág egész nap künn áll hóban az északi szélnek kitéve és akkor éjjelre is csak egy rosszul védő szin alá bocsájtom a marhát. Ha egyrésztől edzük az állatot, másrésztől gondoskodjunk a szükséges és a természetes követelményeknek megfelelő ápolásról is.

Ugyanezen oknál fogva, nem érthetek egyéb kérdéstevő azon eljárásával, hogy az állatokat melyek egyéb napon át folyton mozognak, táplálékuk megszerzése végett a legelőn, — tisztán csak edzés szempontjából még 8 kilométernyi ut megtevésére is kényszeríti, — mert azáltal, hogy a jószágot tisztán legelőn tartja, az edzés szabályainak elég van téve. A fiatal állatok, — különösen egy éven aluli jószágnak — ezen felüli hajtása csakis a tenyésztés hátrányára lehet. Ennélfogva ajánlom, hogy azon esetre, ha kérdéstevő nincsen kényszerítve, — valamely előttem ismeretlen oknál fogva — állatjait az említett 8 kilométernyire állandóan hajtani, úgy mellőzze az edzésnek ezt a módját.

Sierbán János.

NÖVÉNYTERMELÉS.

Rovatvezető: Kerpely Kálmán.

A herefélék őszi ápolásáról.

☞ Nem elég csupán arra ügyelnünk, hogy a hereféléket sűrűn és egyenletesen vessük s hogy azok a védnövénytől kellő időben megszabadítva, még a nyár utoljában eléggé megerősödjenek és megsűrűsödjenek, mert a kellő elővigyázatot elmulasztva, sokszor a legkitünőbb vetést is tönkre tehetjük, s tavasszal aztán csodálkozhatunk, hogy luczernásunk vagy herésünk mennyire megrikult s megfoltosodott.

Sokan legeltetni szokták a jól beállott és kellő magasságot elért herevetést, s ezt előnyösebbnek tartják mint a kaszálást — pedig ez nagy tévedés.

Akkor, mikor az új herésnek arra legnagyobb szüksége lenne, t. i. augusztus végén vagy szeptember elején, azt legeltetni vagy egyáltalán nem, vagy csakis birkával lehet, mert a szarvasmarha felfúvódik rajta, a sertés pedig csak egyenletlenül rágja le és sokat összegázol. Amde a birkával való legeltetés éppen a legveszedelmesebb a herefélékre, mert a birka túlságosan lerágja s azontul éles körmével kitiporja a vetést. A birkával való legeltetést tehát hacsak lehetséges teljesen, mellőzzük, — a legrosszabb esetben pedig ügyeljünk arra, hogy a juhász ne mindig ugyanazon a helyen hajtsa be és ki a nyáját, hanem mindig más és más helyen, hogy így a kitipratást amennyire lehet elkerüljük. A falkát ne engedjük soká egy helyben legelni, hanem folytonos lassu terelés közben legeltessünk.

Később, kivált erősebb derek után, lehetne a hereket szarvasmarhával is legeltetni minden veszély nélkül, — de a vetésnek ez sem használ, mert a gyenge növénykének közül a nehéz állatok sokat eltipornak, — a már vénebb részekben magas avart hagynak s tiprásaikkal a talaj felületét egyenetlenné teszik, ami a rákövetkező évben a kaszálást és gyűjtést nagyon megnehezíti.

Azért akinek módjában áll, az — bármily gyenge hozamot adjon is az új luczerna vagy herevetés, kaszálta meg azt augusztus végén vagy szeptemberben, amikor arra legalkalmasabb és a legeltetést az első évben teljesen mellőzze.

Különösen ajánlom ezen eljárást ott, ahol a talaj vagy az éghajlat az illető herefélének

nem teljesen megfelelő, mert ily helyeken a legszebb vetést is tönkreteszi a legeltetés.

Számtalan példára hivatkozhatnám, melyet mind azt bizonyítják, hogy a vetés évében való legeltetés sokkal többet árt, mint használ, de volt több olyan esetem is, midőn az őszi bányamezőnek kihagyott 25—30 hold 2—3 éves kitünő, zárt állású luczerna úgy tönkrement, hogy hirmondónak is alig maradt belőle egy-két szál, míg az ugyanazon táblában levő, de nem legeltetett luczernás a lehető legjobb termést adta.

Ily példákon okulva, már évek óta nem engedem a hereféléket az első évben legeltetni, ugyanarra, hogy még az árpával és a zabbal vetett herekre sem engedem aratás után a sertésfalkát, hanem összegereblyéztem a tarlót amennyire csak lehet s ha az időjárás a herés fejlődésének kedvez, úgy azt megkaszáltatom. Ezen kaszálás után rendszerint nem fejlődik a herés már oly buján, hogy azt a téli kipállástól kellene féltetni, mert a kései gyenge hajtások teljesen lefagynak, úgy, hogy még avar sem marad utánuk.

Ha egerek mutatkoznak az új herevetésben, akkor legeltetés helyett megjáratom azt nehéz hengerekkel, ami a talaj javítását kellően ellensúlyozza. Hosszu ősz után, ha éppen szükségét látom, úgy az első száraz fagyokkal futólag meglegeltetem a hereket birkákkal, de előbb soha.

Luczernánál, herénél és baltaczimnél egyaránt ezt az eljárást követem, természetesen azon különbséggel, hogy a védnövényvel vetett baltaczimet az első évben soha sem lehet megkaszálni. Igaz, hogy az így elvont legelőterületet a birkaállomány eleinte megérzi, de e csekély veszteséggel szemben bőven kárpótol a takarmányok állandóan bő termése.

A herének ápolásához tartozik még a gyomok irtása és a szokásos fogasolás. Az új vetésű herefélékben nem igen alkalmatlankodnak még a gyomok, s a mi túskeféle netán mutatkozik, azt könnyen kipusztíthatjuk. Feltevé, hogy tiszta magot vetettünk, az aranka sem fog a vetés évében kárt okozni, de ha mégis mutatkozik, úgy leghelyesebb az egyes foltokat kikapálni és ősszel újra beszórni maggal.

A fogasztást — különösen akkor, ha megkaszáltuk az új herést — teljesen mellőzzöm az első őszön, de annál erősebben fogasoltatok rákövetkező tavasszon, ami nem csak az avar és tarlórések eltávolítása miatt szükséges, hanem a bokrosodást is előnyösen befolyásolja.

Régi hereket nem csak hogy lehet, de sőt kell is ősszel fogasolni.

Ahol a talaj és az éghajlat az illető herefélének megfelel, ott fölösleges azt a tél hidege ellen trágyával vagy polyvával betakarni, annál is inkább, mert e takaró alatt az egerek temérdek kárt okoznak. Ellenben, ha régi megrikult hereket akarunk megjavítani, úgy célszerű lesz arra holdankint 15—20 szekér érett portrágyát és 150 kiló gipszet elszórni és azt ősszel jó erősen fogasolni.

Természetesen ezt csak fordán kívül álló állandó takarmányosokban fogjuk tenni, mert a fordában a luczerna sem marad annyi ideig, hogy azt felültrágyázni érdemes lenne.

D. I.

Mütrágyázás és talajkimerülés.

(I. felelet a 434. sz. kérdésre.)

☞ A kérdésben említett területen, mely 1897-ben rozsozt termelt és 1898-ban tavaszi alá jönné, burgonya és árpa közötti választásnál mindenestre burgonyával tanácsosabb az elvetés, mert egyrészt a kalászos után való kalászos vetés több éven keresztül már magában véve is helytelen eljárás és különösen akkor, midőn egy és ugyanazon terület 1894-ben bár trágyázott ugar volt, de 1895-ben

buzát, 1896-ban árpát, 1897-ben rozsozt termelt és majd 1898-ban ismét árpát teremjen azon szándékkal, hogy azt istállótrágya hiányában mütrágyára szoritkozva kényszerítsük egy újabb terméshozamra!

Kérdéstevő azonban, mint értem, talajkimelés czéljából is akar eljárni; ezt mütrágyával elérni bajos, ugyszólván nem lehet, mert a mütrágyatermés fokozásra beválhat, de talajjavításra soha és így talajkimelésre sem.

Továbbá nem írja kérdéstevő nevezett földnek talajminőségét sem, mi szintén lényeges befolyással van egyrészt arra nézve, hogy vethetünk-e jelen esetben kalászos; másrészt pedig arra nézve, hogy ha vetünk, akkor minő mütrágyát alkalmazunk; mert a földnek úgy fizikai, mint vegyi tulajdonságai lényegesen befolylnak e kérdés eldöntésére.

Homokos, vagy homokvegyületű, könnyű természetű talajon minden körülmények között előnyösebb a burgonya vetése, úgy talajkimelés tekintetében, mint a terméshozamra nézve. Burgonya alá legjobb lesz kénsavas kálival trágyázni, melyből 30% tartalommal holdankint 150—200 kg. elég. Ha mindazonáltal árpát szándékozik e földbe vetni, akkor valamilyen foszfortrágyát alkalmazzon, ez lehet Thomassalak, vagy csontliszt-szuperfoszfát.

A Thomassalak tavaszi vetés, tehát az árpa alá is, ősszel vetendő el és szántandó le. Kell belőle 18—20% és tartalommal holdankint mintegy 200—250 kilogramm. Megjegyzem, hogy a Thomassalak nálunk — tekintettel száraz éghajlatunkra — csakis nehéz, viz át nem bocsájto talajon válik be leginkább, azon említésre méltó előnyös tulajdonságával, hogy termésközpontú hatását 2, esetleg 3 évig is érvényesíti?

Középkötött, könnyű vagy foszforban szegény talajon és mint jelen esetben is áll, midőn csak egy évre kívánjuk a mütrágya hatását, mert azután a föld ugysy fekete ugarnak marad, legjobban beváll a csontliszt-szuperfát. Ezt közvetlenül a vetőszántás előtt kell a földre hinteni és a vetőszántással alászántani, esetleg aláboronálni, mely utóbbi eljárás is habár kevésbé, mint az alászántás, de elégséges. Ebből körülbelül 16—18% vízben oldható foszforsav tartalommal kell holdankint mintegy 150 kg.

Hogy viszonyainak a két mütrágya közül melyik a megfelelőbb, azt egyedül kérdéstevő, mint a körülményekkel ismerős, van hivatva eldönteni. Mindkét esetben, ha tavasszal azt látná, hogy árpavetése nem felel meg igényeinek, egy kevés chilisalétromot hintessen fejtrágyául föléje, mi rendszerint hatni szokott. Szükségesnek tartom azonban felemlíteni, hogy az árpa azon növény, mely legkevésbé hálálja meg a mütrágya költségeit és már ezen okból is előnyösebb volna talán a burgonya vetése!

Második kérdésére a csontliszt-szuperfoszfát adja meg a kért felvilágosítást. Buza után buzát csakis kedvező és speciális viszonyok között lehet vetni. Hol ezek a kedvező viszonyok megvannak, ott a szuperfoszfát a terméstopplett fokozására a legalkalmasabb, mert az aratás és vetés között sokkal kevesebb a köz, semmint Thomassalakot sikerrel alkalmazni lehetne. Ez esetben tehát, ha két szántásba vetünk a második, ha három szántásba a harmadik, szóval mindig a vetőszántás előtt kell a szuperfoszfátot kihintennünk és a vetőszántással alászántanunk. Holdankint (1200 □öl) 16—18% tartalommal felszórhat 150—200 kilót.

Tavasszal, ha szükségesnek látszanék, a buzára fejtrágyául 30—40 kg. chilisalétromot vethet, mit a tavaszi boronálás előtt kell elhinteni, hogy a fogasolással egyszersmind az is beboronáltassék.

Beleg.

Szarvas Inre.

Fenti válaszzal magam is egyetértek, csak azt kívánám hangsúlyozni, hogy talajaink

általában véve káliumban nem szegények s így a burgonya alá (bár káliigényes növény) szintén a szuperfoszfát és chilisalétrom használatát ajánlom azon egyszerű oknál fogva, hogy előtte a föld 3 évig kalásztot termelt, melyek a talaj foszfor és nitrogénkészletét amugy is nagy mértékben vették igénybe.

Rovatvezető.

II. Felelet a 434. számú kérdésre.

1. Tekintettel arra, hogy kérdéses táblában 3 éven át kalászos (buza, árpa, rozs) termeltetett a kérdéses két növény közül a burgonya lesz megfelelőbb. Az 1894-ben trágyázott s azóta három ízben kalászzal bevett földbe, jövő tavasszal sörpát (két-soros tavaszi árpát) vetni helytelen lenne, mert ezen rövid tenyészidővel s viszonylag gyengébb gyökérszálalattal a növény, jó erőben álló és *gyommentes* talajt kíván, mely kivánalmakat jelen esetben még műtrágyázással sem találja fel. A műtrágyák hatása ugyanis tapasztalataink szerint, a rövid életű tavaszi kalászosoknál igen bizonytalan. Ellenben a burgonya, mint kevésbé igényes s nagyobb tápszerfeltáró képességgel bíró növény, istállótrágya hiányában, műtrágyák segítségével megfelelő eredményeket adhat; ezenkívül a burgonya mint kapásnövény, a talaj mechanikai s fizikai viselkedésére is kedvező hatást fog gyakorolni.

Miután talajaink káliumban általában nem szegények, a tápszerek pótlásánál csak a foszfort s nitrogént kell figyelembe vennünk, annál is inkább, mert a kalászosok is ezeket vonták ki nagyobb mennyiségben a földből. Erre való tekintettel a tavaszi vetőszántás előtt, kat. holdjára 150—200 kg. 16%-os szuperfoszfátot kell kiszórni. A burgonya elültetése és kikelése után, az első kapálást megelőzőleg kat. holdanként 50—60 kg. chilisalétromot szórunk ki oly módon, hogy ezen mennyiséget arányosan felosztva, a burgonyabokor körül hintjük el. Említett műtrágyák a „Hungaria” műtrágyagyárnál (Budapest) szerkeszthetők be.

2. Ha trágyázott buza után újlag buzát óhajt termelni (amit nem tartok helyesnek) akkor a műtrágyák közül elegendő a szuperfoszfátot használni, melyből kat. holdjára 140 kg.-ot szórunk ki a vetőszántás előtt. Tapasztalataink szerint a jöerőben álló talajon, az egymagában adott foszfortrágyát legjobban hálálja meg a buza.

K. K.

GAZDASÁGI ÁLLATTAN.

Rovatvezető: Jablonowski József.

A Löffler-féle egérirtó bacillus hatástalanságáról.

Az egereknek, vagy helyesebben szólva a poczkoknak újabb elszaporodása ismét előtérbe tolta az egérirtás kérdését, és vele együtt a Löffler-féle bacillust is.

Ezuttal nincs szándékom, hogy a Löffler-féle bacillus történetét előadjam, amelyet e lap annak idején ugyanis több ízben és kimerítőleg tárgyalt.*) jelen soraim csak feleletet akarnak adni arra a kérdésre, a mely több felől fölmerült s a melynek veleje az, hogy mennyire számíthatunk a Löffler-féle eljárásra és van-e sikere?

Ismeretes, hogy Löffler e védő szere, az u. n. egérirtó bacillus (*Baktérium typhi murium*) először 1892-ben került alkalmazásba s hogy az akkori kísérlet Thessalia völgyeiben, ugyancsak akkori hírek szerint, kitűnő eredményt adott.

Löffler tekintélye és ama meggyőződése, hogy szere még a legmeszebbre menő kívánalmaknak is teljesen megfelel, felköltötték a

gazdaközönség figyelmét is és akkor anélkül, hogy valakinek csak eszébe jutott volna, hogy a thessaliai esetnek közelebbi részleteit is vizsgálja meg, megindult a kísérletezés egész vonalon. A vállalkozó és — valljuk meg! nyereszkedő kereskedők között egyes kormányok is komolyan figyelemre méltatták e felfedezést. A magyar földművelésügyi és hasonlóképpen az osztrák kormány is külön elrendelték, hogy ez az anyag az országban is gyártassék és rendelkezésre bocsáttassék a gazdáknak. Nálunk a m. kir. áll. Bakteriologiai Intézet már 1892 óta termeli és osztja ki ezt az anyagot. De daczára a letelt hosszú időnek, e szerrel még mostanáig sem vagyunk egészen tisztában.

Vannak, akik feltétlenül magasztalják e szert s viszont nagy számmal vannak olyanok is, akik e szernek hatást nem tulajdonítanak. Az első sorba tartozik néhány német lap: az utóbbi sorba majdnem valamennyi magyar kísérletező s köztük magam is. Gondosan és lelkiismeretesen igyekeztem összeszedni az idevaló adatokat, hogy az egyes eljárásokról kritikát lehessen mondani, de az nem vala mindig lehetséges s így kénytelen voltam csak olyan eseteket figyelembe venni, amelyeket szakemberek, gazd. akadémiai tanárok, állatorvosok, vagy kellő műveltséggel bíró emberek, mint papok, okleveles gazdák, akikről föltételezhetem, hogy a bacillust úgy alkalmazták, ahogyan az tényleg elő van írva. E sok kísérlet eredménye*) — egynek kivételével — meddő volt.

Az egy, mely *állítólag* kedvező volt, Höltevényben (Brassó vm.) történt: mikor én a helyszínen megfordultam, láttam, hogy ott a *sikerrrel* írtott helyen csak annyi poczok volt, mint a nem írtott részeken s így tehát én ezt az egy kísérletet sem tartom kedvezőnek.

Annai bizonyos, hogy pozitív eredményről hírt Magyarországon nem hallottam.

Különgben, hogy Löffler eljárása Thessaliában sem vált be egészen, azt az angolok már 1893-ban kimutatták,**) mert ők már akkor kezdték ezt a kísérletezést. A kísérlet végrehajtására kiküldött bizottság már 1893-ban közölte, hogy Görögországból nyert értesítés szerint a Löffler-féle bacillus nem vált be egészen úgy, mint Löffler hirdette, amennyiben 1893-ban január havában Thessalia számos vidékén még több poczok volt, mint ezelőtt csak valaha. E kedvezőtlen hír daczára az angol bizottság azonban nem hagyta a dolgot annyiban; kísérletet tett maga is, amely azzal végződött, hogy e bizottság Löffler bacillusát (akkor) egyrészt drágának találta, másrészt megállapította róla, hogy az a poczkok között járványt egyáltalában nem idéz elő.

Ámde ebből a nagy meddőségből nem az következik, hogy Löffler tanár tehát — magyarul mondva — becsapta a világot: botlás, tévedés történt a dologban, vagy talán félreértés is, de szántszándékos rosszlelkűségről szó sincs. Én azt hiszem, hogy Löffler tanár, ki alapos bakteriológus, figyelmen kívül hagyott egy olyan körülményt, amely nagyon természetes, s amely jelen kérdésben fontos mozzanat.

Tudjuk, hogy az egérjárás ritkán tart két s még ritkábban három évig: a nagy egértömeg akkor egyszerre elpusztul. Ennek okai az éhség, téli hideg, a kítőró nyavalyák (hasmenés, ragados betegségek, paraziták stb.) s a nagy szaporasággal járó vérgyöngülés s a kanibalizmus: az így pusztuló egerek között ki szokott törni az a nyavalya is, amelynek bacillusát éppen Löffler fedezte fel. Ez az egér vagy poczokpusztulás a természet rendje szerint történik s nekem ugyilátszik, hogy Löffler is ezt a jelenséget egyedül csak a maga anyagának tulajdonította, holott ez a

*) A hozzá való anyagot részint a budapesti Bakteriologiai intézet, részint a bécsi katonai állatorvosi intézet bakteriologiai laboratoriuma, részint A. Lukesch prágai gyógyszerész szállította.

**) *Mark Lane Express*. 1893. 3199 sz. márcz. 27.

pusztulás valódi oka nem annyira a bacillusban, mint inkább a poczkokban rejlett. E hitemben megerősít először a thessaliai egerésző bizottság elnökének, Ambelikopulosznak levele Löfflerhez, aki azt írja, hogy „Valestinóban, ahol kísérletet tettünk, nagyon sok holt egeret találtak, köztük számos olyat, mely nyakszirtjén meg volt rágva.” Ez az utóbbi megjegyzés, hogy a poczkok megvoltak rágva, világos jele a már kitört kanibalizmusnak, amikor a természetes lefolyásu egérpusztulás végén a kintől-éhségtől gyötört poczkok egymást kezdik ki.

De megerősít hitemben még egy más körülmény is, azok a meddő kísérletek, amelyeknek se szeri, se száma. Hogy a Löffler-féle bakterium nem hatott, én azért elsősorban nem a bakteriumot okolom. Megengedem és hiszem, hogy a forgalomba került sok bakterium-kultúra között, melyet a nyereszkedő vállalatok árusítottak, sok hasznavehetetlen is volt, de viszont amit az állami intézetek termeltek, az mind virulens volt, de hatása a praxisban még sem volt, mert a hiba ismételt nem a bakteriumban, hanem a poczkokban rejlett. A bakteriologia már kiderítette, hogy a parazita természetű és teljesen virulens mikroorganizmusoknál (amilyen az itt szóban levő bakterium) tekintetbe kell venni az illető állatnak a parazita iránt való hajlamát (diszpozícióját), ellentálló erejét (rezisztenciáját) és végül annak viszonylagos mentességét (immunitását). Így tudjuk, hogy minél erősebb egészségesebb az állat, minél jobban kifejlődött és minél jobban működnek az emésztőszervei, annál jobban és sikeresebben daczolhat a szervezetébe került mikroorganizmussal, bakteriummal vagy bacillussal, azaz annál nagyobb lesz a viszonylagos immunitása. Így — hogy hasonló esetet hozzak fel — ki van mutatva, hogy kolera-járvány idején sok emberben megvan e betegség okozója (*Vibrio cholerae*), anélkül, hogy az ilyen ember elhalna, vagy hogy csak beteg is volna. S így van az a poczokkal is: eszik a bakteriumos kenyérből s ha az állat egészséges erőteljes, akkor vére a beléje jutott bakteriumot hatástalanná teszi s az egérpoczok vigan él. Ellenben éhség, fejletlen testi szervezet, rosszul működő emésztőszervek, meghűlés, fáradtság, természetellenes életmód csak könnyíti a betegséggörjesztő bacillus munkáját.

S így tehát ha Löffler bacillus Thessaliában hatott s ha hatott ama sok német kísérlet között is vagy egynehányszor, amely kísérletekről a német lapok annyi sokat írnak, akkor a poczkok elérték szaporodásuk delelőjét s erejük meg volt már törve. Ugyanigy hat e szer a fogságban tartott egérnél, poczoknál is, amennyiben az életét természetellenes körülmények között tölti. S akkor, ha az egész a természet rendes folyása szerint elpusztul, az nem a bacillus érdeme s ha most már ezek szerint a Löffler-féle bacillus hatása csak annyira viszonylagos, akkor abban ez idő szerint nemcsak nem lehet, de nem is szabad bizni.

... Tehát tehetetlenül állunk a poczokkal s az egérrel szemben?

Nem — de erről a jövő számban.

Jablonowski József.

LÓTENYÉSZTÉS.

Az elhanyagolt arab ló.

Gazdakörökben folytonosan hallja az ember azt a panaszt, hogy az állami fedezettési állomásokon aránylag igen kevés arab mén és különösen feltűnően kevés arab telivér mén van felállítva. All ez különösen a kisebb, a falvakban fekvő fedezettési állomásokra. Lépten-nyomon hallani, hogy a gazda 4—5 fedezettési állomást felkutatthat, míg egy nemesebb vérű arab menre akad. E helyett újabb

*) Köztelek 1892. 61 és 1893. 29 és 53 szám.

időben a nem éppen alföldies jellegű vidékek fedezetési állomásai hovatovább annál bővebben ellátatnak fogarasi származású lipizzai fajta ménekkel. Minthogy ez alapon az arab és lipizzai tenyészmének kérdése összefügg, indítatva érzem magam e közlemény szűk keretében a kettőt kapcsolatosan tárgyalni.

Maradjunk először is az arab lónál.

A statisztika bizonyossága szerint hazánk fedezetési állomásain összesen csak 25 db arab telivérmen található 313 angol telivérrel szemben. E számok bizonyítják, hogy a gazdaközönség panasza jogosult. Jól tudom, miben áll a fővád, melylyel az intéző körök az arab telivért illetik, hogy t. i. kisebb termetű, hogysem úgy a kereskedés, mint a katonaság kívánalmait kielégítene. De legyen szabad ezzel szemben rámutatnom egy rendkívüli, használhatóságát igazoló körülményre, amely a gazda tenyésztésében mindennapos. Ez abban áll, hogy az arab vér kitűnő középfokot képez átmenetül a paraszt ló és az angol vér között.

A mindennapi példa a következő:

Van a tenyésztőnek egy jó lábu, elég magas, de otromba nagy fejű és nem csinos külsejű parasztkanczája, amelybe direkte angol vért vinni még nem szabad. Arab telivérrel párosítva, a nyert csikónak feje legalább is rendezes lesz és formája csinosabb. Ebbe a csikóba aztán már be lehet vinni az angol vért (természetesen csak megfelelő magasságu mén által). Hogy pedig az angol és arab vér keverése egészséges gondolat, azt többek közt nem egy kiváló Gidrán igazolja. Nem kell attól tartani, ha a kancza a ménnél magasabb. A tapasztalat igazolta, hogy a csikó nem lesz aránytalan, mint mikor angol telivérrel párosít valaki parasztkanczáit.

Az arab vér fölönye éppen rendkívüli alkalmazkodó voltában van, s éppen ezért képez kitűnő középfokot az alacsonyabb vérről a magasabbra való átmenetnél. Hangsúlyozom, hogy az ilyen otrombább, nagyfejű kanczák után formásabb csikók nyerésére csakis a graciosus arab telivér és magas vérű mének alkalmasak, mert a fedezetési állomásaink található *félvér* arab méneknél a vérkeverés már meglévő, nem mindig van meg az említett graciositásnak kívánt mértéke. Ezért érzi a gazdaközönség rendkívül az arab telivér és magasvérű mének nagy hiányát. Bizony azok nagymérvű megszorítása rendkívül kívánatos lenne. Még azt se bántók, ha helyébe kerülne annak a szép számu *gyenge* angol telivér ménnek, amelyek fedezetési állomásaink int is, ott is található s amelyeknek versenymultija csak arra jó, hogy a tapasztalatlan tenyésztőt megvesztegesse, megtevéssze a saját kárára.

Attérek már mostan a fogarasi származású lipizzai ménekre, amelyekkel hovatovább több fedezetési állomást látnak el.

Annak a fogarasi ménesnek egyik főtenyészcélja a hegyes vidékek népies tenyésztésének javítása. Mar most a mi kis mokány lovainknak az összes hegyvidékeinken legszembetűnőbb tulajdonságuk a csunya és aránytalanul nagy fej. A szintén nagyfejű és kosorru lipizzai ménektől ezek a lovacsák, a mint erről bárki meggyőződhetik, igazán nagyon csunya fejű csikókat adnak, mert a fej nagy, otromba, de nem karakterisztikus többé, mint a tiszta lipizzaneré. Már pedig egészséges lótenyésztési elv marad az, hogy ha az a ló kicsiny, hát legalább legyen szép. Ezen elv alapján áll a boszniai kormány, a mely az ottani hegyi lovak javítására az arab vért fogadta el és alkalmazta, aminek következtében egyáltalán nem lesz csodálatos dolog, ha egy évtized múlva Bécsben vagy egyebütt „boszniai poni“-kat fognak vásárolni.

Egyébiránt ha én azt akarom írni, hogy lipizzai ló, mindig arra megy a tollam, hogy „lipizzai jukker“. Par excellencze jukker fajnak tartom azt elsősorban és ha az állam ilyenféle czélzattal illesztette volna be lóte-

nyesztési programjába a lipizzai fajt, azt — gondolom — mindenki egészséges eszmének tarthatta volna. Egy szép almásszürke lipizzai jukkerfogóban mindig van bizonyos előkelő jelleg és ezért a külföld gazdag vevői mindenkör jól is fogják fizetni, annál is inkább, mivel a jukkertenyésztésben leghatalmasabb versenytársunk, Amerika, szép szürke jukkereket nem igen produkál. De ez csakis a legelső minőségű és nagyobb termetű (165 cm.-en felül) lipizzaiakra szól. Mivel tehát az állami ménesek rendeltetése az országnak oly tenyészanyagot nevelni, amely után nyereséges lótenyésztés üzhető, nem volt rossz gondolat egy lipizzai fajtájú ménes felállítása, csak hogy tenyészczélul nem a hegyvidékek lovainak javítását, hanem a nagyobb termetű elsőrendű lipizzai jukker produkálását kellett volna tekinteni, azon az alapon, amelyen *Jankovich Elemér* ur folytatja Terezozáczon s ehhez képest lipizzai ménesünknek ma nem Fogarason kellene lennie, hanem Somogy- vagy Baranyamegyében, hogy a hirnevesebb lipizzai ménesekhez közelebb azokkal könnyebben juthatott volna sürűbb kölesönhatásba. Kis hegyi lovaink nemesítésére pedig küldtek volna Erdélybe arab ménest.

Erdélyrészi ménesünknek azonban akkor sem Fogarason, hanem valamely szelidebb vidéken pl. a Küküllő mentén kellene berendeztetnie. Hiszen ha nem nézünk is a szomorú statisztikába, minden józan gazdaész önként rájön arra, hogy Fogarason a Negoi és a többi nagy határhavasok közelsége miatt éppen tavasszal az újszülött kis csikók közül szükségképpen sokat meg kell hogy rontson a zord időjárás, és egyáltalában a lovaknál választani kell ott a megtizedeltetés, avagy a kellő szabad mozgás korlátozása folytán beálló elcsenevedés között. A ménes betegedési és elhullási statisztikája érthetlenné teszi, hogy miért járultak mégis hozzá az intéző körök, azon a geográfiai ponton való további fenntartásához? Igazán nagyon rossz gazdálkodási rendszer az, amely évről-évre a zord klíma által való megtizedeltetésnek teszi ki a ménest, holott azt a birtokot másképpen is lehetne értékesíteni.

Bodor Elek.

A fenti felszólásban mondottakra nézve nem minden tekintetben vagyunk egy véleményen a levél írójával.

Az eddigi tapasztalat ugyanis azt mutatja, hogy az arab mének száma az állami méntelepekben kielégítő, mivel a félig meddig előrehaladottabb lótenyésztéssel bíró községek még akkor sem fogadják el szívesen az arab vérű méneket, ha azokra tényleg szükségük volna is. A mi az arab telivér méneket illeti, azt lehet mondani, hogy sok esetben a telivért a nemes küllemű félvértől nem is lehet megkülönböztetni.

Ennek oka abban rejlik, hogy a bábolnai ménesben, mely arabvérű állami ménjeinket szállítja, a törekvés régóta a nemes arab jelleg fenntartására irányul, úgy hogy az esetleg elduroult vagy jellegüket veszített egyedek a tenyésztésből kiküszöböltenek.

A bábolnai arab telivér tenyésztőrsz czélja pedig elsősorban az, hogy a félvérménésben a nemesség és a jelleg fenntartható legyen általa. Hogy ily módon arab telivérmenek is jutnak a méntelepekre, ez már a telivértörzs működésének természetes következménye s e méneknek jó hasznát is venni. Arra azonban nincs szükség, hogy az arab telivér mének létszámát az országos tenyésztesben erővel növeljék, mert az arab félvér mének csontosságát tekintetében átlag sokkal jobban megfelelnek a népies tenyésztés azon rétegeiben, a hol a könnyű termetű lóanyag ugysis kissé finom csontozattal rendelkezik.

Az angol telivérmenek aránylag nagyobb szereplése a méntelepekben nem az arab vér rovására történik.

Jó részüket a nagyobb tenyésztők bérlik, a többi olyan tenyészanyagának van szánya,

mely testalkatánál és csontozatánál fogva a telivért megbirja és ezzel kellően párosítva a köztenyésztésben értékesebb félvér lovak produkcióját teszi lehetővé. Ha az angol telivérmenek nem jutnak mindig a hozzájuk illő kanczaanyagra, annak az oka, hogy a tenyésztők jelenleg még azzal a ménnel fedeztetetik kanczájukat, amelyik a fedezetési állomáson rendelkezésre álló mének közül nekik tetszik. Hiszen épp így van ez manapság a másfajtájú ménekkel is. De ne feledjük el az arab és az angol telivér befolyásának megkülönböztetését a köztenyésztésben. Az előbbi főleg nemesít, az utóbbi pedig azonfelül a modern követelményeknek megfelelő testszerkezetet is csinál, mely intenzivebb munkára képesít.

A t. cikkirónak azt az aggályát, hogy a fogarasi lipizzai vérű mének az arabvéreket kezdik kiszorítani, könnyen eloszlathatja azon tény felemlítése, hogy a bábolnai ménes létszámát úgy önmagából, mint az eredeti tenyészállatok importja által is, folyvást emelik, míg a fogarasi lipizzai ménes létszámát ugyanolyan arányban egész a minimumig redukálták.

A lipizzai lónak a t. cikkiró által kifogásolt néha kevésbé kecses feje nem von el annák használati értékéből semmit és ami országos lótenyésztésünket illeti, a lipizzai vérű méneket csakis a kicsiny, hegyvidéki ló javítására tartja az állam, ami persze nem gátolja azt, hogy a nagyobb tenyésztők jukker tenyésztésre is használják. Bármilyen jók is az arabsvérű lovaink, a jó alkotású fogarasi ló akár szívósság, akár lépés és ügető munka tekintetében a hegyi szolgálatban sokkal értékesebb. Azért azonban a hegyvidékek fedezetési állomásain a lipizzaiak mellett ott találjuk az arabvérű méneket is, hogy ott ahol a népies tenyészanyagnál a formák nemesítésére, szebbé tételére szükség lenne, az erre való eszköz is rendelkezésre álljon.

Mivel tehát tudomásunk szerint az állam a lipizzai vérű méneket nem a jukkertenyésztés kedvéért tartja, eszik annak szüksége is, hogy azok tenyésztését a cikkiró kívánásának megfelelően Tolna vagy Baranyamegyébe helyezze.

A hegyvidéki lóanyag javítására hegyi fajtából származó, hegyvidéken nevelt mének használhatók legsikeresebben. Ezt bárki elfogja ismerni s ezzel igazolható is a fogarasi lipizzai ménes fenntartása. Nem volt ugyan alkalomunk a fogarasi ménes betegedési és elhullási statisztikáját tanulmányozhatni, melyből a t. cikkiró az ottani tenyészanyagának a zord éghajlat által való megtizedeltetésére következtet, de úgy tudjuk, hogy ott nem az éghajlat tizedelt, hanem a szembaj, mely nem is annyira a kis csikók, mint a serdülő növendékek által lépett fel nagy mértékben a lefolyt évtizedben s amely a lótenyésztésügyi kormányzat elismerésre méltó óvatossága folytán nemcsak a szembajos egyedeknek, de még az ennek gyanujában álló családoknak is a tenyésztesből való kizárását eredményezte. Ezért apadt meg annyira a ménes létszáma.

Végül még egyszer visszatérve a cikk t. írójának az arab ló elhanyagolása fölötti panaszára és azon óhajtására, hogy az általa vázolt bajok orvosoltassanak, azt ajánljuk, legyen szíves megnevezni azon vidékeket s lehetőleg járásokat vagy fedezetési állomásokat, ahol több arab félvér, vagy éppen telivérmenre lenne szükség és azt hisszük, az országos lótenyésztés intézősége nem fog elzárkózni a kellően indokolt javaslat vagy kérelem teljesítése elől. Addig azonban, míg csak általánoságban, mintegy elméletileg hangoztatja az arab telivérmenek szaporításának szükséges voltát, már csak az ország egyes vidékeinek igen különböző igényeire való tekintettel sem lehet kívánni, hogy az állami lótenyészintézetek vezetősége oly bajok orvoslásához lásson, melyeknek helyi fekvését közelebbről meg nem jelölik.

Kis Mihály.

IRODALOM.

Nemzetközi gazdakongresszus főjelentése. II. kötet. Szerkesztette dr. Rodiczky Jenő, a kongresszus főtitkára. A Budapesten 1896. évi szeptember hó 17—20. napjain tartott nemzetközi gazdakongresszus munkálatai két kötetben tétettek közzé. Az első kötet a kongresszus tárgyalásának előkészítése céljából szétküldött kérdőpontokat s az ezekre beérkezett feleleteket tartalmazza; az utóbb megjelent II. kötet a kongresszus szervezésére vonatkozó főbb tudnivalókat a kongresszusi tagok teljes névjegyzékét, az összes ülések tárgyalásainak leírását és az összes előadásokat és felszólalásokat tartalmazza. Ezeket kívül a társas összejövetelek és kirándulások ismertetésének is egy külön fejezet van szentelve. A terjedelmes mű, amely a kongresszus lefolyásának minden mozzanatát méltóan örökíti meg, a mű egybeállítójának s a kongresszus fáradhatlan főtitkárjának: dr. Rodiczky Jenőnek nem kismértékben gyarapítja irodalmi érdemeit. Megszerezhető a munka ifj. Nagel Ottó könyvkereskedésében; ára egy kötetnek külön-külön 5 frt, a két kötetnek együtt 8 frt.

LEVÉLSZEKRÉNY.

Kérdések.

452. sz. kérdés. A buzakonkoly táptartalmát tekintve, mely értéket képvisel, hogy ha a jó buzakorpa ára 4 frt 100 kg. Lehet-e a konkolydarát tehennel vagy göbölökkel minden veszély nélkül etetni? Konkolyt kaphatnak itten 2 frtért 100 kgot.

Fülöp-major.

U. M.

453. sz. kérdés. 20.000 „Salix viminalis” fűzavesszőre van szükségem kosárfonáshoz. Kérem engem tudatni, hol és mily uton szerezhetem be?

Ó-Szapár.

Sz. B.

454. sz. kérdés. Micsoda okból nem készit egy gyár sem páros soru vetőgépet? Az árjegyzékben mindig páratlan sorok, 15, 17, 19 stb. sor van megjelölve; van ennek műszaki szempontból meghatározható oka? vagy van-e páros soru vetőgép? és ha igen, melyik gyár állítja azokat elő?

Sch. M.

455. sz. kérdés. Tejszállítóink között egynehányan répacsirával etetik teheneiket; kérem abban jartas gazdatársaimat sziveskedjenek értesíteni, répacsirával etetett tehének teje nem ártalmas-e sajt készítésre?

A mult héten több groyi sajtunk elromlott s mi azt répacsira etetésének tulajdonítjuk, de addig nem tilthatjuk le az illetőket ennek etetéséről, mig ez ügyben teljesen informálva nem vagyunk.

R. E.

456. sz. kérdés. A mult évben normandiai nyulakat kaptam, tenyésztésénél nem vagyok elég szerencsés, valószínűleg a gondozása körül történik a baj. Sziveskedjenek egy munkát ajánlani, amely e dologgal foglalkozik.

Zilah.

H. L.

457. sz. kérdés. A gazdasági gyakorlatokra vagy irtókra kötelező-e a hat heti felmondási idő, feltéve azt, hogy a szolgálatba lépéskor sem arra, sem a szolgálat tartamára vonatkozólag egyezség nem történt. Szolgálatból való kilépés eszközölhető-e bármikor alapos indokok felhozása mellett.

Visszatarthatja-e a tulajdonos jogosan meghatározott időig és minő törvény alapján?

P. J.

458. sz. kérdés. 1. Szükséges-e minden bort, minden körülmények között okvetlenül derítőszerrel lederíteni?

2. Napi art-e bornak, ha a hordó közvetlenül a belefejtés előtt kikéneztetik?

3. Van-e a peronoszpórának hatása a bor tükrére nézve? Létezik-e az ugynevezett

peronoszpóra stich? A peronoszpóra vagy egyéb okozza-e a fehér boroknak barnás színet és ezen barna szín gyógyítható-e?

4. Lefejtés után a legrövidebb időt számítván, meddig kell a bornak pihenni a következő lefejtésig?

Melyik ez idő szerint a legjobb borászati könyv, a magyar viszonyokra tekintettel, lehetőleg magyar nyelven.

M. K. S.

Feleletek.

Leltári értékek felszámítása perzentuális kezelésnél. (Felelet a 444. sz. kérdésre.) Ha az uraságnak átadott, remondák értéke a július 1-én felbeesült leltárban, még pedig a 350 frtot megközelítő értékkel befoglaltatik, akkor kétségtelen, hogy az átadott remondák értéke az uraságnak, mint szállított jövedelem felszámítandó, mert ha tényleg eladattak volna, az utánok befolyt eladási ár a gazdaság bevételetét, illetve jövedelmét képezte volna.

Ha ellenben a szóban forgó remondák csak tartásra voltak a gazdaságnak átadva, anélkül, hogy értékük a leltárban szerepelt volna, akkor csak a remondák eltartási költsége számítható fel.

H. A.

Korpa és konkoly. (Felelet a 452. sz. kérdésre.) Emészthető anyag tartalmánál fogva a konkoly nagyobb tápláló értékkel bír, mint a durva buzakorpa és pedig 1 kiló korpának 0.71 kiló konkoly s viszont 1 kiló konkolynak 1.40 kiló korpa felel meg.

Eszerint még ha egy ára volna is e két anyagnak s nem olyan, amilyenek viszonyai között kérdéstevő mondja, hogy 100 kilója a korpának 4, a konkolynak 2 frtba kerül, indokoltabb volna a konkolytetés.

Csak hogy a konkoly (Agrostemma Gitago) agrostemmin és gitagin nevű mérges anyag tartalmánál fogva akkora adagokban, mint a korpa nem etethető s egymagában adagolni veszélyes, mert pl. tejelőknél a tejet keserűvé teszi és tehennél, szopós borjunál emésztő szervi zavarokat okoz. Oly keverék (pl. korpa és konkolyisz), mely 15%-nál nem tartalmaz több konkolyt, kísérletekből ítélve veszély és hátrány nélkül etethető tejelő tehennel is, göbölöknek pedig 25—30%-ban is baj nélkül nyujtható.

Tudni kell azonban, hogy a korpa nem tartalmaz-e maga is konkolyt, mert ekkor önként érthetőleg oly perzentig emelkedhetik az a keverékben, amely már veszélyes.

A régi, nem friss konkoly egyébiránt hovatovább veszít mérges tulajdonságából és pörkölés által a friss is ártalmatlannabbá tehető. De persze a pörkölési költség drágítja. Mi.

Miért készítenek páratlan soru vetőgépeket? (Felelet a 454. sz. kérdésre.) Hogy miért nem készítenek a gazd. gépgyárosok páros soru vetőgépeket, annak oka abban keresendő, hogy a páros soru vetőgépeknek a sorok részarányos felosztása a középtől nem mindig vihető keresztül, vagy ha meg is lehet tenni, más alapon kell a sorokat beosztani, mint a páratlan számú vetőgép sorait.

A páratlan számú vetőgépnek a csoroszlyák a középtől részarányosan könnyebben oszthatók el s így a különböző eszközökre való beállítás és ezután a gép helyes vezetése és illetve vezetésre való beállítása egyszerűbben végezhető.

Páros soru vetőgépeket Melichár Ferenc vetőgépgyárában készítenek, kinek raktára van Budapesten. A Melichár-féle u. n. „Unicum Drill” készül 14, 16, 18, 20, egész 30 sorig, mind csak páros számú sorokkal.

Részemről nem látok semmi különös előnyt a páros soru vetőgépek szerkesztésében, mert a páratlan soruval is lehet a legkülönbözőbb sortávolságokba vetni.

I. S. P.

Házinyul tenyésztési munka. (Felelet a 456. sz. kérdésre.) Ajánlható magyar mű, mely a házinyul tenyésztését tárgyalja, nincsen.

Czélba vettük erről lapunkban mielőbb cikksorozatot kezdeni. Addig ajánljuk olvasásra Hochstetter: Das Kaninchen czimű művét. Megrendelheti következő cím alatt: Paul-Parey, Berlin, Hedemanstrasse 10.

Gazdatisztek törvényszerű felmondási ideje. (Felelet a 457. sz. kérdésre.) A törvényes gyakorlat a nem önálló gazdatisztek felmondási idejére nézve valamely határozott időtartamban még meg nem állapodott. Annyi azonban bizonyos, hogy az ily minőségben alkalmazottak felmondási ideje a keresk. törvény analogiájára legalább hat hetet mindenestre kitesz.

Ezen a gazdasági irnokot, vagy gyakorlatot megillető joggal szemben viszont az a kötelezettség is áll, hogy az illető ne hagyja el minden további nélkül állását, hanem megfelelő, tehát legkevesebb hat heti felmondással, kivéve ha oly okok forognak fenn, amelyek őt az állás azonnali elhagyására jogosítják. Ha tehát szolgálatából rendes körülmények között önként kilépni óhajt, tartozik ezt legalább 6 héttel távozásá előt bejelenteni.

A gyakorlatban ez a kérdés ritkán fog így elére állani, mert a kilépés legtöbbször jobb alkalmazás okából történvén, a szolgálatadók a fiatal ember jövőjére való tekintetből nem támasztanak nehézséget.

Egyáltalán az élet a szolgálatadók ezen jogát sok tekintetben illuzióriussá teszi, mert ha a fiatal ember okvetlen s azonnal távozni akar, visszatartani nem lehet őt, nem lévén mód arra, hogy őt cselédként visszakényszerítsék, személye ellen vegrehajtást vezessenek, avagy ingóit visszatartsák. Ezt a szolgálatadó törvényes uton sem eszközölhetné ki ellene, annál kevésbé volna jogosítva ilyest önhatalmulag megkísérteni. Az ilyen földmérés nélküli távozásnak csak az lehet a jogkövetkezménye, hogy az illető netán már felvett illetményeit visszatéríteni, esetleg mindazon kárt, amit önkényű távozásával netán okozott, megtéríteni tartozik.

Kétségtelen azonban, hogy midőn a törvény a szolgálatadót e kérdésben aránylag súlyosabban terheli, a rendes felmondás és a hivatali kötelességnek a felmondási idő lejártáig való pontos teljesítése, mint erkölcsi és társadalmi kötelesség annál nagyobb súlylyal esik a latba, különösen akkor, ha a hirtelen távozás a szolgálatadóra nézve hátránnyal jár s így józólésú ember nem teszi, hogy felmondás nélküli távozzék, ha tudja, hogy ezzel volt kenyéradóját bármilyen tekintetben zavarba hozza.

Tudnivalók a borkezelésnél. (Felelet a 458. sz. kérdésre.) 1. A derítés célját vagy a borban lebegő és leülepedni nem igen hajlandó szilárd részecskék eltávolítása vagy az esetleg túl nagy mennyiségben levő csersav részleges eltávolítása képezvén: a kellően fejlődött (iskolázott) bort mindannyiszor derítjük, valahányszor azt tükrözővé akarjuk tenni (például palaczkózás előtt) vagy pedig a tulságos fanyar ízt kívánjuk mérsékelni.

2. A bornak a szükségtelen kénezés mindig ártalmára van, mert ily módon annak kénsav (illetőleg kénsav-kálium) tartalmát szükségtelenül emeljük; ez pedig az egészségre nem közömbös (l. bortörvény). A hordót a bor fejtése előtt jobb kigőzölni (forrázni) és tisztára mosni; a kénezésre rendes körülmények között szükség nincsen. Ha a hordót mégis így kívánánk tisztítani, ne közvetlenül a bor lefejtése előtt tegyük azt, hanem néhány nappal előbb, hogy a kéndioxid-gáz a kívánt hatást kifejthesse; de ez esetben is mossuk ki a hordót használat előtt tiszta vízzel a kénoxidtól.

3. A peronoszpórás fürtökből éppen úgy, mint általában a hibás vagy bármilyen okból rohadásnak induló fürtökből készített bor — esetleg azért is, mert az érés tökéletlen — megromlásra hajlandóbb. Tapasztalás szerint az ilyen borokon a barnatörés is könnyebben

löp fel. E bajt egyébként a bornak (mustnak) egy sajátszerű alkatrésze okozza, mely a levegő oxidáló hatásának segítségével a bornak egyes alkatrészeit barnás színű oldhatatlan, de igen finom és így a lebegő állapotból nehezen leülepedő anyaggá változtatja át. E kérdést most többen vizsgálják s e vizsgálatok szerint a bor a melegítés (pasztörözés) hatására, sőt bizonyos fokig a kénezés segítségével is meglehetősen elveszti megtörésre való hajlandóságát, amennyiben ama bizonyos anyag ilyenkor oldhatatlan állapotba megy át.

4. Fiatal borokat gyakrabban fejtünk, hogy a levegő érlelő hatása minél hamarabb befejeződjék, de meg hogy a folyton üledő seprőt mielőbb és minél tökéletesebben eltávolítsuk. Az első fejtés az erjedés befejezése után miarabb történik, a második febr.—márcziusban, a harmadik ősz felé (derült időben, magas légnyomás mellett). Később két-szer, sőt egyszer egy évben is elégséges, idős, kifejlődött boroknál el is marad, mert ezeknek illata és íze a gyakori fejtés folytán sokat szenvedhet. Fejteni általában addig szükséges, míg a bor a fejtése után még zavarodik.

5. Ilyen művek a többek közt: Csanádi—Plósz: A borászat könyve (1885); Molnár István: A szőlőmivelés és borászat kézikönyve (1897) stb. Dr. György István.

VEGYESEK.

Mai számunk tartalma:	
Hizott átlavásár.	Oldal 1453
A magyar ipar fejlesztése. <i>Buday Barna.</i>	1453
Állattenyésztés.	
Magyar fajta borjúk abrakakarmánya. <i>Sierbán János.</i>	1454
Növénytermelés.	
A hercefélek ősi ápolásáról.	1455
Mütrágyázás és talajkimerülés. <i>Szerecs Imre.</i>	1455
Gazdasági állattan.	
A Löffler-féle egérrítő bacillus hatástalanságáról. <i>Jablonovskí József.</i>	1456
Lótenyésztés.	
Az elhanyagolt arab ló.	1456
Irodalom.	
Nemzetközi gazdakongresszus főjelentése.	1458
Levélszekrény.	1458
Vegyesek.	1459
Kereskedelem, tőzsde.	
Budapesti gabonatőzsde. — Szeszűzet. — A központi vásárcsarnok árnyegzése a nagyban (en gros) eladott élelmiszerek árairól. — Állatvásárok: Budapesti szurómarhavásár. — Bécsi vágómarhavásár. — Bécsi szurómarhavásár. — Bécsi sertésvásár. — Bécsi juhvásár. — Párisi juhvásár.	1460

Mudrony Soma meghalt. *Mudrony Soma*, az országos iparegyesület igazgatója, e hó 17-én Kis-Szlatinán hosszas és kínos szenvedés után meghalt. A megboldogult egyike volt a hazai közgazdasági élet legbuzgóbb munkásainak. Halála nem okozott meglepetést, mert már napok óta szenvedett gyógyíthatatlan idegbajban, melytől végre megváltotta a halál. *Mudrony Soma* 1841-ben november 27-én született Késmárkon. Tanulmányait Késmárkon s Budapesten végezte. Jogtudorrá avatván, a közgazdasági irodalomnak szentelte magát, 1867-ben az orsz. iparegyesület titkára majd néhány évvel később igazgatója lett. Nevezetes agitációját fejtett ki az önálló vámterület érdekében s a hazai iparfejlesztés minden aktusában; 1880-ban Debreczen város III. választó kerülete képviselőjévé választotta. Az 1885. évi orsz. kiállítás alkalmával ő szerkesztette a „Honismertető-t” és a katalógust, 1896-ban szintén a katalógusok szerkesztői között volt. Irói munkássága sok becses munkával gyarapította a közgazdasági irodalmat.

A m.-óvári gazd. akadémia igazgatója. *Balás Árpád* a m.-óvári gazd. akadémia 12. éven át volt igazgatója, 34 évi tanügyi szolgálat után a f. tanévtől kezdve nyugalomba vonult. Ez alkalommal ő császári és apostoli

királyi Felsége, a földmivelésügyi m. kir. miniszter előterjesztésére, folyó évi szeptember hó 26-án Budapesten kelt legfelső elhatározásával, legkegyelmesebben megengedni méltóztatott, hogy *Sipeki Balás Árpádnak*, a magyar-óvári m. kir. gazdasági akadémia igazgatójának, saját kérelmére, állandó nyugalomba történő helyezése alkalmából, a mezőgazdaság és a szakoktatás terén szerzett érdemeiért a legfelső elismerés nyilvánításaként, *Balás Árpád* jelenleg a m. kir. mezőgazdasági muzeum igazgatását vette át s így a még erejének teljében lévő férfi működését továbbra is a mezőgazdasági tudományok fejlesztésének szenteli. A nyugalomba vonult igazgató helye azonban mindeztől meg nem marad, holott a tanév az akadémián már megkezdődött. Kívánatos volna, hogy a gazd. akadémia igazgatója mielőbb kineveztesse és e diszes és fontos állásra oly férfi állítsa, aki szaktudomány, a gazdaközönség előtti tekintélye, tanügyi és irodalmi érdemeiért fogva nemesak méltó, hanem képes is ez állás betöltésére. Annál inkább kívánatos ez, mert a gazdasági szakoktatásnak újabb megindult szervezése az akadémia élére egy minden tekintetben hivatásának magaslatán álló széles látókörű, tevékeny egyéniséget követel, aki a megkezdett munkálatoknál az intézkedő minisztériumnak ne csak végrehajtó közege, hanem tanácsadója is legyen, úgy, amint a nyugalomba vonult igazgató volt.

Az inség ellen. Az aradi gazdasági egyesület fontos mozgalmat indított meg a súlyos gazdasági viszonyok terhé alatt nyögő lakosság megélhetésének biztosítására s végeredményében a megye lakossága viszonyainak átalakítására. A népelemzési ügyet akarja felkarolni s a gabonauzsora kiküszöbölését célozza, még pedig olyképpen, hogy a gazdasági egyesület nagyban, rendes árak mellett beszerezze a népnek azt az élelmiszert, amit szorult helyzetében a közvetítő kereskedelem révén tízszeres áron kell megvennie. Az eszme az egyesület alelnökének, *Vásárhelyi Lászlónak* indítványában van letéve. Egyelőre segítő-bizottság létesítését tervezik a megye keleti vidékén, de bizonyos, hogy az akció a községi magtárak felállításáig fog terjedni. Üdvözzöljük az aradi gazdasági egyesület mozgalmát, amely igen üdvös irányban igyekszik értékesíteni az egy-letit tevékenységet s példaadólag jelöli meg a gazd. egyletek hivatását a népjólét emelése körül.

A szénkéneggyártás emelése. A filloxera által megtámadott szőlők szénkéneggel való fentartására irányzott törekvés a folyó év őszén a szőlőbirtokosok körében oly élénken nyilvánul meg, s ennek következtében a szénkéneg-kereslet oly váratlanul rohamosan fejlődik, hogy a földmivelésügyi miniszter, mivel a zalatnai gyár a váratlanul támadt nagy szükségletet fedezni nem képes, külföldről rendelt meg kétezzer métermázsza szénkéneg, a melynek szállítása már folyamatban van. A földmivelésügyi miniszter a szükséghez képest még nagyobb mennyiséget is fog a külföldről rendelni. Hogy a szénkéneg-kereslet kielégítésében jövőben fennakadás ne történjék, a kormány foganatba vette a zalatnai szénkéneggyár kibővítését. A gyár termelési képessége most már évi 8000 métermázsza, a mely mennyiség a szükséglet fedezésére — legalább egyelőre — előreláthatólag elégséges lesz. De szükséges, hogy a közönség is támogassa a földmivelésügyi miniszter intézkedéseit azzal, hogy szénkéneg-szükségletét idejekorán, t. i. tavasszal jelentse be a szénkéneg raktárnál, mert ha a bejelentések — mint ez az idén is történt — őszszel, a gyéritési időszak eléréskor, a szénkéneg a szállítás hosszadalmassága miatt nem állítható a raktárakba a kellő időben s ez esetben a földmivelésügyi miniszter legjobb szándéka dacára sem elégítheti ki a szénkéneg kereső közönség szükségletét.

A magyar állatkivitel újabb veszélye. Azoknak az intézkedéseknek száma, amelyek Ausztriába irányuló állatkivitelük elé minduntalan gátat akarnak emelni, előreláthatólag ismét szaporodni fog egygyel. Bécs városa, ugyanis újabb azon töri a fejét, hogy mint lehetne az oláhországi hussal marhakivitelünk elé gátat vetni. Evégből a jassy-i közvágóhidra több állatorvosból és mérnökből álló küldöttséget menesztett, hogy annak berendezéséről jelentést tegyenek. Kérdést intézett továbbá Jassy városához, hogy képesek lennének-e Bécsbe naponként több ezer kilogramm húst szállítani. Jassy városa, hogy szállítóképességét bebizonyítsa, a közvágóhid felavatására meghívta Bécs város képviselőit, hogy meggyőződjék a czélszerű berendezésről. Több bécsi mézáros már szerződést is kötött a husszállításra és arra kötelezték magukat, hogy a hűtő vasuti kocsikat maguk fogják rendelkezésre bocsájtani. Emlékeztünk rá, hogy Bécs város közéleti politikája minden egyes alkalommal feltűnően pártolta a szerb állatbehozatalt a magyar rovására, s ehhez nem is kell különös indokokat keresnünk, mert a legegyszerűbb indokot megtaláljuk mindjárt a szerb hus olcsóságában. De éppen ezért aggályos, hogy Ausztria mind szélesebb levezető csatornákat fog létesíteni a szerb hus számára s e révén annál inkább módja lesz majd a magyar kivitel elé újabb és újabb sáncokat emelni. Ezzel szemben mi valóban tehetetlenek vagyunk megfelelő állategészségügyi egyezmény hiányában, melynek szükségességére az állattenyésztésünket megrendítő események egész sorozata mutatott már rá.

Új iparágak meghonosítása. „Az Országos Iparegyesület” e tárgyban kiküldött szakbizottsága elhatározta, hogy az ankettszerű tanácskozások folyamán az egyes érdekeltekhez a következő kérdéseket fogja intézni. 1. Az eddig külföldről beszerezett árucikk pontos megnevezése (megnevezendő az ország is, amelyből származik) esetleg mintában való bemutatása. 2. Milyen nagy lehet az évi kelendősége bel-földön s esetleg a kivitelben? 3. Azért szerzik-e be e cikket külföldről (Ausztriából) mert a) nálunk egyáltalán nem készül; b) mert a nálunk készített hasonló cikk minősége vagy ára nem felel meg; c) vagy miféle más okból? 4. Van-e kilátás arra, hogy már működő iparosaink vagy gyárosaink e cikket eredményesen meghonosítsák? Esetleg kik volnának ilyenekül kiszemelendők? 5. Kell-e az illető cikk gyártása érdekében új vállalatot létesíteni? Igenlő esetben, a) megvan-e hazánkban a cikk előállításához szükséges nyersanyag s ha nincs, honnan szerezhető az be? b) körülbelül mily töke kell az új iparághoz befektetésre? c) vannak-e e szakmában gyakorlott munkásaink s esetleg honnan kellene ezeket betelepíteni? d) milyen speciális kivánalmak volnának az iparág meghonosítása érdekében? 6. Milyen tevékenység volna kifejthető, hogy a hazai kereskedelem fölkarolja és rendszeresen támogassa az illető iparágat? A tanácskozások egyelőre a következő kereskedelmi főágazatokra fognak kiterjedni: vaskereskedés, norinbergi és diszműárak, rövid-, szövött- és paszományárak, kézműárak és posztó.

Állatforgalmi tilalom. A földmivelési miniszter értesítése szerint az osztrák belügy-miniszter f. évi október hó 20-án kezdődő érvényességgel a következő intézkedéseket léptette életbe: I. *Ragadós tüdőlob* miatt a szarvasmarháknak Ausztriába való bevitelére Magyarország következő törvényhatóságainak területéről tilos: *Árva, Liptó, Nyitra, Pozsony* (Csallóköz sziget területének kivételével), *Szepes, Trencsén* és *Turóc* vármegye, *Pozsony* városa. Ezen törvényhatóságok területéről a szarvasmarhák mindazonáltal a bécs-szt.-marxi csütörtöki és szombati veszlegvásárookra, azonnali levágás czéljából bevihetők a fennálló feltételek mellett. II. *Ragadós száj- és körömfájás* miatt a sertéseknek és kérődzőknek (szarvas-

marhák, juhok és kecskék) Ausztriába való bevitelére Magyarország következő törvényhatóságainak területéről tilos: *Alsó-Fehér, Bács-Bodrogh, Békés, Hunyad, Nógrád és Torda-Aranyos vármegye, Arad, Debreczen, Kolozs-Tár és Ujvidék városa.* A ragadós száj- és körömfájás miatt az ausztriai forgalomból kiltott fentebbi vármegyék járványmentes községeiből származó egészséges szarvasmarhák a bécs-szt.-marxi vesztégyásárokra az érvényben levő feltételek mellett mindazonáltal továbbra is bevihetők. *III. Sertésvész miatt a sertések bevitelére Ausztriába a következő törvényhatóságok területéről tilos: Abauj-Torna, Alsó-Fehér, Arad, Bács-Bodrogh, Baranya, Bars, Békés, Bereg, Bihar, Borsod, Brassó, Csanád, Fejér, Gömör-Kishont, Győr, Hajdu, Háromszék, Heves, Jász-Nagy-Kun-Szolnok, Kis-Küküllő, Kolozs, Komárom, Máros-Torda, Moson, Nagy-Küküllő, Nógrád, Nyitra, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Pozsony, Somogy, Sopron, Szabolcs, Szatmár, Szeben, Szepes, Szolnok-Doboka, Temes, Tolna, Torda-Aranyos, Torontál, Udvarhely, Ung, Vas, Zala és Zemplén vármegye, Arad, Debreczen, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Kolozsvár, Nagyvárad, Szabadka, Szatmár-Németi, Szeged és Zombor város.*

Megbüntetett borhamisítók. Borhamisítási ügyben hozott a napokban másodfoku ítéletet Sopron sz. kir. város tanácsa. A borhamisító cég *Lipschitz* és társa soproni borkezeskedők, kik mesterséges borokat hoztak forgalomba és ezért őket a rendőrfőkapitány elsőfokulag egyenként 150 frtra s mert törkölybort nem ezen elnevezés alatt tartottak raktáron, további 150—150 frt pénzbüntetésre ítélte, elmarasztalván őket még 97 frt 38 kr eddigi s az ezután fölmerülő költségek viselésében, nemkülönben a kifogásolt, de már eladott borok 3938 frt 85 kr értékében. A cég főlebbezett ezen ítélet ellen s így került az ügy a tanács elé, mely tegnapi ülésében az elsőfoku ítéletet némileg módosítva a következőképp határozott: *Lipschitz* Náthán és neje Antónia, mint a *Lipschitz* és társa soproni borkezeskedő cég tagjai, mert 82 hl. és 59 liter mesterséges bort tiszamelléki, homokvidéki bor név alatt és 150 hl. apuliai bort törkölyborral keverve hoztak forgalomba, az 1893. évi XXIII. t.-cz. értelmében *Lipschitz* Náthán, mint elsőrendű vádlott 150 frt pénzbüntetésre, esetleg 15 napi elzárásra, *Lipschitz* Antónia pedig 100 frt pénzbüntetésre, esetleg 10 napi elzárásra ítéltetik. Tartoznak ezenkívül az eljárás költségeit viselni, a kifogásolt borok értéke fejében pedig 3935 frt 85 krt és ennek 5%-os kamatait a soproni szegényalap javára letétbe helyezni. Ezenfelül *Lipschitz* Náthán mesterséges borok készítéseért külön 150 frt pénzbüntetéssel és még 15 napi elzárással sújtatik.

A friss gyümölcs és a göngyöletek mérsékelt díjszámítása. A bajor-belga és bajor-német vasúti forgalomban szállítás alá kerülő gyümölcs május—december időközökben nagyobb kedvezményt élvez, mint az év többi hónapjaiban, amennyiben ezen időközökben 5000 kg. elszállításánál az A1 osztály helyett az A2 osztály, 10000 kg. elszállításánál pedig az A2 osztály helyett az 1. külön díjszabás díjtételei jönnek alkalmazásba. A tengerentúl kivételre szánt gyümölcs kocsiakománnyokban való elszállításánál pedig a II. kivételes díjszabás díjtételei nyerne alkalmazást. A gyümölcs csomagolásához igényelt kosarakért azon díjtétel lesz fizetve, mint a milyen a használt göngyöletek szállítására nézve fennáll. Alkalmoszerűnek véljük ezt azon okból közölni, mivel nálunk a gyümölcs értékesítése szempontjából a vasutak semminemű vagy csak igen csekély lokalisszerű mérsékelt engedélyeznek. A kivétel érdekében mi sem történik, a vasutak által elősegítve nem lesz és így megtörténik, hogy a távol Amerika áraszt el bennünket és szomszéd piacainkat az ő olcsóbb, de selejtes gyümölcseivel.

A vizierő kihasználása ipari villamvilágítási czélokra. Az utóbbi időben a szerb skuptina részéről egy kulturális vállalat nyert szentesítést, melynek nemzetgazdasági jelentősége nagy horderejű. A vaskapuszabályozási munkálatok által ugyanis a szerb parton Kosle Doljetől egész a Vaskapuig óriási vizierő áll rendelkezésre, amely legalább is 100,000 lóerőre becsültek. A szerb kormány felismerte azon nagy előnyöket, melyek ily hatalmas mozgató erő czélszerű felhasználása által a szerbiai közgazdasági állapotok érdekeinek előmozdítására elérhetőkké lehetnek, miért is iparkodott azokat megszerzeni. A skuptina által elfogadott javaslat főbb határozmányai a következők: A vállalkozónak (egy braunschweigi Luther nevű iparos) a vizierő teljes kizárólagos kihasználási joga lett biztosítva ipari, műszaki, közlekedési és egyéb közgazdasági vállalatok továbbá villamvilágítás berendezésére a szerb területen. Idegen államoknak tehát Magyarországnak is ezen vizierőt csakis a skuptina beleegyezésével lehet eladni. A vizierő elnyerésére szükséges felszereléseknek (körülbelül 2 millió frt) 4 év alatt kell elkészülni, a nyert erőt 8 év alatt kell használatba venni, 20 év múlva az állam azon kataraktákat kihasználhatja, melyeket a vállalat fel nem használta. A vállalat jogot nyer kikutatni és kiaknázni tárnákat, bányákat, köveket fejteni, kohókat felállítani, rezet kiejteni bizonyos meghatározott területen. A rendelkezési jog öt illeti meg 50 évig és ezért az előállított ércmennyiség értékének 1%-át fizeti. A kövek után az érték 5%-át fizeti fát ingyen kap az állami erdőkből stb.

KERESKEDELEM, TŐZSDE.

Budapesti gabonátözsde.

(*Guttman és Wahl* budapesti terménybizományi cég jelentése.)

Budapest, 1897. október 16.

Az időjárás e héten ismét kedvezőbb volt; a csapadék megszűnt és enyhe hőmérséklet mellett tartósan derült maradt; ami által a vetési munkálatok teljes folytatása is vált lehetővé. A vizállás alig változott. Külföldön az idő még esős és hűvös maradt.

A külföldi piacok üzletmenetét illetőleg, a hangulat kellemes, a forgalom azonban csak részben élénkült. Az amerikai jelentések gyakrabban változtak és a realizációk vagy fedezési vételek terjedelme szerint emelkedtek vagy csökkentek voltak, a hét végével azonban egyenlegként alig mutatkozik változás. Angliában a kereslet javult és prompt buza 1 1/2 sh. emelkedett. A határidőüzlet meghonosítása pedig szintén hozzájárult a forgalom megélénküléséhez. A hét végével az üzlet esendesebb. A francia piacokon ugyancsak kedvező volt az irányzat, a fogyasztás jó vételkedvet tanúsított és buza ugymint liszt szilárdan tartottak. A többi piacokon szintén több-kevésbé mutatkoztak kereslet, mert a készletek csökkennek és így a tulajdonosok árköveteléseit teljes mérvben vették figyelembe.

Nálunk a hangulat szintén szilárdan alakult és jobb érdeklődés mellett kenyérmagvak, ugymint takarmányzikkékk tartott árakon voltak forgalomban.

Az üzleti hét részleteiről következőket jelenthetjük:
Buza állandóan gyengén van kinalva, mert a hozatalok a vidéki piacokon is szűk korlátban mozognak. Kezdetben az irányzat szilárd volt, utóbb valamivel gyengült, rövidesen azonban ismét szilárdulni lett és a vételkedv is kedvező maradt. Az áralakulás nem mutat fel változást és a múlt heti nivón maradt meg. Külföldi buzában mérsékeltébb volt a forgalom és csupán körülbelül 10,000 mm.-ra szorítottak. A heti hozatalok 188,000 mm. tesznek ki, az összforgalom 150,000 mm.

Rozs iránt a kereslet gyenge maradt, a kinalat azonban szintén korlátolt és így a forgalom nem ölthetett nagyobb arányt. A vételen főleg a fogyasztás és csak csekély mérvben az export vett részt, az árak azonban valamivel csökkentek és minőség szerint Budapest távolágában átvéve 8.30—8.40 frt és helyben 8.45 frtot jegyeznek.

Árpa (rakarmny és hántolási czélokra) jobb érdeklődésre talált és gyárosok ugymint hízalók élénkebb vételkedvet tanúsítottak. A kinalat azonban csak gyenge lévén, az üzlet e czikben sem fejlődött. Minőség szerint 5.70—6.—frt érhető el helyben. Állomásokon átvéve megfelelő exportképes-áru alig kerül a piacra és teljes multheti árak volnának elérhetőek.

Zab csak mérsékelt mennyiségekben érkezik és szilárd irányzatra talál. Jobb minőségek hiányzanak és

ezekért 10 krral többet fizettek, míg középminőségűek ártartóak. A forgalomban volt ca. 4000 mm.-ért szin és tisztaság szerint 6.—6.45 frt Cassa érhető et.

Tengeri egészséges minőségekben elszállítási czélokra a 4.60—65 frt kelt el, dohos és alárendelt áru 4.20—40 frt között fizettek. A tiszavidéken — felvidéki számlára, Mezőtúr — Mezőberény viszonylatában 4.60 4.65 frt volt elérhető.

Olajmagvak: *Káposztavepében* e héten sem volt forgalom. Jegyzéseink 12.25—12.50 frt. *Bánsági repce* 12.—12.25 frt. *Gomborka* kb. 10.50—11.50 frt, *vadrepce* kb. 5.50—6.—frt, *lenmag* 10.75 frt Budapesten.

Hüvelyesek: *Babban* a hangulat továbbra csendes; a kinalattal szemben alig mutatkozik vételkedv és így üzlet sem fejlődött. Ab Baja-Zombor 7.65 frtot, törpe babért Félégyházán 8.—frtot, barna babot (dumamentí) 7.—frtot jegyzünk. *Köles* csendes 4.75—5.—frton jegyez helyben.

Vetőmagvak: *Vöröshere* az erős amerikai verseny folytán megfelelő árak mellett csak nehezen értékesíthető. Minőség szerinti bánati — apróbb szemű árúért 34.—37.—frt, durvaszemű felvidéki árúért 37.—42.—frtot fizetnek. *Luczernát* csak szórványosan kinalnak és hazai termésű áru kisebb tételekben a 40.—45.—frt volt a forgalomban. *Muharmag* 5.50 frton jegyeztetik helyben.

Napi jelentés 1897. Október 19.

Készbuza ma gyengén kinalatott, a malmok eleinte tartózkodók voltak és csak olcsóbban akartak venni, az irány ennél fogva ellanyhult. Elkelt kb. 20,000 mm. és az árak 5 krral, alsórendű áru 10 krral olcsóbb.

Eladatott:

Tiszavidéki:	300 mm. 76 kg. a	12.55	frt 3 óra
	100 " 76 " "	12.40	" vegyül
	300 " 76 " "	12.55	" 3 óra
	100 " 75 " "	12.55	" "
	100 mm. 75 " "	12.17 1/2	frt "
	100 " 74 " "	12.15	" "
	150 " 74 " "	12.10	" "
	100 " 73 " "	11.90	" "
	100 " 73 " "	12.05	" 3 óra
	100 " 78 " "	12.75	" "
Pestvidéki:	100 " 78 " "	12.70	" 3 óra
	160 " 77 " "	12.70	" "
	1500 " 76 " "	12.60	" "
	100 " 75 " "	12.20	" sárga
	100 " 75 " "	12.40	" 3 óra
Fehérmegyei:	400 " 79 " "	12.10	" "
	200 mm. 77 " "	12.65	" "
	950 " 76 " "	12.50	" "
Makói:	7000 " 74 " "	12.40	" "
Dunai:	2000 mm. 76 kg. a	12.55	" "
F.-Tiszai:	300 " 76 " "	12.30	" "
	500 " 75 " "	12.15	" "
Tolnai:	500 " 76 " "	12.45	" "

Készrozs lanyhább volt és 8.25 frtig ab és paritás itt kelt el.

Árpa minőség szerint 5.70—6.— ab itt kelt el. **Tengeri** gyenge forgalmu és az usanceze ára szorint adható el.

Zab tartott.

Határidők lanyha Newyork folytán lanyhán indultak.

Következő kötések történtek.

	Kötött.	Déli zárlat.
Tavaszi buza . . .	11.73—11.70—11.71	11.71—73
Őszi buza . . .	12.—11.98—	11.98—99
Őszi rozsa . . .	8.45—8.40—	8.40—42
Tavaszi rozs . . .	8.63—8.58—8.60—	8.60—62
Tavaszi zab . . .	6.32—	6.30—32
Őszi zab . . .	—	6.05—07
Okt. tengeri . . .	4.45—	4.45—50
Uj tengeri . . .	5.13—5.10—5.12	5.12—13
Uj repce . . .	—	11.50—60

Szeszüzlet.

Szesz. (Goldfinger Gábor szeszgyári főtisztviselő tudósítása.)

A szeszüzletben a hét elején lanyhább irányzat uralkodott és a szeszárak azonnali szállításra 13 krral olcsóbban zárulnak. *Finomított* szesz ugy budapesti, valamint vidéki gyárak által olcsóbban lett kinalva és 55.—55.25 frton kelt el azonnali szállításra, valamint zárlatra. *Élesztőszesz* nagyban felső-magyarországi fogyasztók által 54.50—54.75 frton lett vásárolva.

Mezőgazdasági szeszgyáraink által kontingens nyersszesz 17.25—17.50 frton lett kinalva felső-magyarországi állomásokhoz szállítva.

A kontingens nyersszesz ára Budapesten 17.50—17.75 frt.

Bécsi jegyzés 18.40—18.80 frt kontingens nyersszeszért.

Prágai jegyzés 52.87—53.25 frt adózott burgyaszeszért.

Trieszti jegyzés 9.87—10.— frt hektoliterenként 90% magyar kiviteli szeszért.